

ALPSKE POKRAJINE

JV del Alp, nastale v terciarju z alpidskim gubanjem.

DELITEV:

Julijske Alpe
Kamniško-Savinjske Alpe
Karavanke

- ▶ samo 2% nad 1600 m (meja med gorskim in visokogorskim svetom)

strma gozdnata pobočja

+ doline alpskih rek: Trenta, Gornjesavska dolina, Logarska dolina, dolina Kokre, Kamniške Bistrice...

+ manjše kotline: Bohinj, Bovška kotlina

POSELITEV je redka (veliki nakloni, nadmorske višine, vodoprepustna kamnina):

- ▶ dna dolin, kotlinic,
- ▶ samotne kmetije s samooskrbnim kmetijstvom – živinoreja s skromnim poljedeljstvom.

PLANINSKO PAŠNIŠTVO

alpski pašniki: drobnica, govedo
mleko v mlečne izdelke, vezano na poletno sezono

- ▶ po II. sv. vojni – razvoj intenzivnega in tržnega kmetijstva, zato nazadovanje planinskega pašništva in opuščanje planin, ogozdovanje, sprememba funkcije: iz pastirskih v počitniška naselja (Velika planina, Uskovnica...)

PROMETNO težko prehodne – strmo površje, visoke n. v., ...

Pomemben je cestni promet, ker se lahko prilagodi razgibanosti površja:

- ▶ cestni prelazi: Jezerski vrh, Vršič, Predel...;
- ▶ vzdrževanje cest – tehnično in finančno zahtevno;
- ▶ predori: karavanški predor, ljubeljski in bohinjski.

TURIZEM in REKREACIJA se v alpskih pokrajinah hitro razvijata, zaradi naravnih danosti: goratost, čist zrak, neokrnjena narava...

Pozitivno: zaslužek, marsikje glavna dejavnost lokalnega prebivalstva, ohranjanje poselitve, modernizacija infrastrukture.

Negativno: rušenje naravnega ravnovesja, večja onesnaženost voda, pokrajine, povečana erozija...

1. JULIJSKE ALPE

so najvišje, najbolj strme in najobsežnejša alpska pokrajina.

Legra:

- na **S** - Gornjesavska dolina,
- na **J** - dolina Selške Sore, Baška grapa, dolina Soče v srednjem toku,

dolina Nadiže,
- na **V** - Ljubljanska kotlina,
- na **Z** - sega v Italijo.

▶ **Visoki vrhovi nad 2500 m:**

TRIGLAV (2846 m),
ŠKRLATICA (2740 m),
MANGRT (2679 m).

▶ **Zakraseli ostanki nekdanjih planot:**

Kaninski podi, Triglavski podi, Kriški podi.

▶ **Gozdne planote:**

Pokljuka, Jelovica, Mežaklja.

Kamnina: v večini apnenec in dolomit, vodoprepustna, zato je redkejša rečna mreža.

Podnebje: _____

- gorsko: sveža kratka poletja, mrzle dolge zime, padavin veliko (več na J in Z območjih zaradi vpliva morja)
- višinski rastlinski pasovi!
- razlike med območji

Jezera

v kotanjah, kjer so na dnu nepropustne kamnine so nastala:

- ▶ manjša krniška jezera: Triglavska, Kriška, Krnsko,
- ▶ v dolinskem delu večja ledeniška: Bohinjsko, (v Italiji Belopeška in Rabeljsko j.).

Reke:

- *Sava Bohinjka, Soča, Koritnica, Bela ...* so izoblikovale globoke, strme doline, v obliki črke V.

Te doline so v pleistocenu ledeniki preoblikovali v obliko črke U:
Bohinj, Zgornja Soška dolina, Lepena, Bavšica, Gornjesavska

(Mojstrana, Planica)

Gospodarstvo

1. najrazvitejša Bohinjska kotlina, Bohinj: nekdanj fužinarstvo,

danes v ospredju turizem (skozi vse leto), gozdarstvo, lesna industrija,
živinoreja (planinsko pašništvo),
prebivalstvo ne nazaduje

2. Zgornje Posočje:

strma pobočja, kratka vegetacijska doba, prometna odmaknjenost, obmejnost,
pogoste naravne nesreče - odvrtaajo investicije v gospodarstvo, tudi v Bovcu,
izseljevanje domačega prebivalstva, depopulacija

TRIGLAVSKI NARODNI PARK (TNP)

- ▶ Park je edini narodni park v Sloveniji in v njem velja poseben naravovarstveni režim, ki je strožji kot v krajinskih parkih.
- ▶ Na območju parka prevladuje visokogorski kras.
- ▶ Rastlinstvo v parku je značilno alpsko, vendar so zaradi bližine Jadranskega morja in vpliva sredozemskega podnebja na jugozahodnem območju prisotne tudi rastline iz tega območja.

Osnovni podatki:

Površina: 83.807 ha

Razvoj:

- ▶ Ideja za nastanek : 1908,
- ▶ ustanovitev Alpskega varstvenega parka: 1924 (površina 1.400 ha),
- ▶ poimenovanje v Triglavski narodni park: 1961 (površina 2.000 ha),
- ▶ razširitev Triglavskega narodnega parka: 1981 (površina: 83.807 ha).

Obseg TNP

Vir: <http://www.burger.si/TriglavNationalPark/TriglavskiNarodniPark.htm>

2. KAMNIŠKO-SAVINJSKE ALPE

so po obsegu najmanjša alpska pokrajina.

Lega:

- na S - segajo do Karavank in neke v Avstrijo
- na J - planotast svet Kravca, Velike planine, Dleskovškove planote
- na V - Raduha
- na Z - Storžič

► Najvišji vrhovi:

GRINTOVEC (2558 m)
 KOČNA (2540 m),
 OJSTRICA (2350 m),
 MRZLA GORA (2203 m).

► Za okoli 300 m nižje in manj obsežne kot Julijske Alpe.

Kamnina: v večini apnenec in dolomit, vodoprepustna, zato je redkejša rečna mreža.

Reke: Kamniška Bistrica, Kokra, Savinja - doline.

Podnebje: zaradi vzhodnejše lege imajo manj padavin.

Poselitev – redka, več le na dnu ledeniško preoblikovanih dolin (Robanov kot,

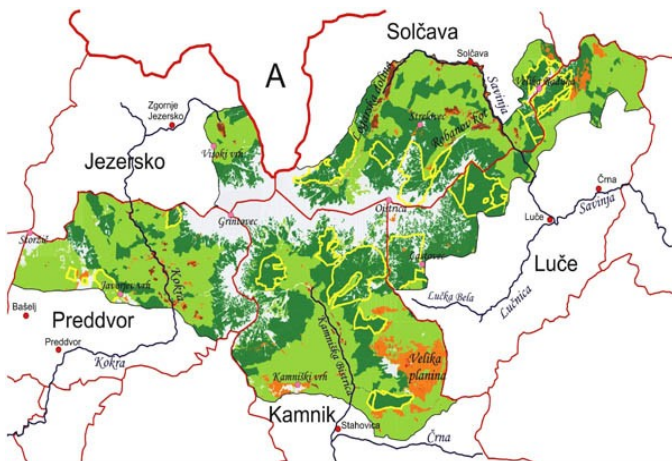
Logarska dolina, Jezersko). Največji naselji sta Zg. Jezersko in Solčava.

- samotne kmetije
(najvišje ležeča kmetija Bukovnik pod Raduho, 1327 m n. v.)
- prometna odmaknjenost

Za domačine razvojno možnost predstavlja sodelovanja z avstrijsko Koroško. Za Avstrijce območje postaja gospodarsko in turistično vse bolj zanimivo.

REGIJSKI PARK KAMNIŠKO-SAVINJSKE ALPE

Leta 2005 ustanovljen regijski park Kamniško-Savinjske Alpe z namenom ohranjanja kulturne in naravne dediščine. V ospredju je trajnostni razvoj turizma, kmetijstva in gozdarstva.

Vir: <http://onger.org/>

mode=novica&menu=0&id=445

3. KARAVANKE

so raztegnjena alpska pokrajina.

Delitev:

- ▶ **ZAHODNE** - od Peči na tromeji do Jezerskega vrha, z Gornjesavsko dolino,

vrhovi: Stol (2236 m), Vrtača (2181 m), Kepa (2139 m),

so nekoliko višje kot Vzhodne;

- ▶ **VZHODNE** – od Jezerskega vrha do Pece, Peca (2125 m), Olševa (1929 m);

Kamnina: pestrejša geološka zgradba

(peščenjak, konglomerat, apnenec, metamorfne in magmatske kamnine)

Poselitev: najprej v obliki zaselkov in samotnih kmetij na višjih prisojnih legah. Gornjesavska dolina je bila poseljena tudi na dnu. Z razvojem

fužinarstva in rudarstva se je poselitev vezala na dolinske dele. Nastanejo večja naselja: Jesenice, Črna, Mežica.

Promet: Karavanke imajo velik prometni pomen; mejni prehodi preko sedel Ljubelj, Korensko sedlo, Jezerski vrh in predor Karavanke so predvsem v času turistične sezone preobremenjeni.

Gospodarstvo:

Jesenice,

- največje naselje v pokrajini,
- po II. sv. vojni središče črne metalurgije, v času osamosvojitve v hudi gospodarski krizi, sedaj prestrukturirano v proizvodnjo manjših količin kakovostnega jekla (Acroni d.o.o.)
- vedno bolj storitvene dejavnosti, zlasti promet (ob 10. evropskem koridorju).

Gornjesavska dolina,

- turistična dejavnost (Rateče, Kranjska Gora, Gozd Martuljek)

Mežiška dolina,

- rudarstvo, izkop svinčeve rude (rudnik Mežica),
- talilnica svinca v Žerjavu

- številne negativne posledice v pokrajini;
 - a) onesnaževanje z SO₂, kisel dež, odmrlo rastlinstvo, erozija prsti, razgaljeno kamenje - »Dolina smrti«,
 - b) svinčev prah v prsti, rastlinah, vodi, povrtnini, gozdnih sadežih, jajcih...
- številne negativne posledice pri ljudeh;
 - a) vsebnost svinca v krvi že pri malih otrocih,
 - b) nadpovprečna stopnja rakavih obolenj v občinah Črna in Mežica

PREDALPSKE POKRAJINE

► $\frac{1}{4}$ površja Slovenije

► **Lega:** J in V od alpskih pokrajin, od meje z Italijo do meje z Avstrijo

DELITEV:

1. Zahodno predalpsko hribovje;

Tolminsko hribovje, Idrijsko hribovje, Cerkljansko hribovje, Škofjeloško hribovje in Polhograjsko hribovje

2. Ljubljanska kotlina;

Blejski kot z Deželo, Dobrave, Kranjsko-Sorško polje, Kamniško-Bistriško polje,
Ljubljansko polje, Ljubljansko Barje

3. Vzhodno predalpsko hribovje ali Posavsko hribovje;

4. Severovzhodno predalpsko hribovje

Zgornja Savinjska dolina, Velenjska kotlina oz. Šaleška dolina, Slovenjgraška kotlina z Mislinjsko dolino, Dravska dolina, Pohorje, Kozjak

ZAHODNO PREDALPSKO HRIBOVJE

1. Tolminsko hribovje

- najzahodnejši del Zahodnega predalpskega hribovja, z Matajurjem se nadaljuje v Beneško Slovenijo (I).
- Dolina reke Soča je poselitvena in prometna os pokrajine: večja naselja so Tolmin, Kobarid (muzej I. sv. vojne) in Most na Soči.
- V gospodarstvu zaostaja za ostalimi območji Zahodnega predalpskega hribovja zaradi odmaknjenosti od osrednje Slovenije.
- Prebivalstvo se stara in zmanjšuje – opuščanje kmetijstva (živinoreje), zaraščanje z gozdom...

2. Idrijsko in cerkljansko hribovje

- relativno visok svet (65% površja med 600 in 1000 m n.v.)
- Reki Idrijca in Bača sta izdolbli globoki, ozki dolini, zato je bila poselitev vezana na slemena hribovij.
- Z razvojem neagrarnih panog (industrija, rudarstvo) so nastala naselja tudi v dolini – danes so to jedro gospodarskega razvoja – Idrija, Cerkljevo.
- Živinoreja je pomembna, gozdarstvo pa zaradi velikih strmin ne, čeprav gre za veliko gozdnatost.
- Industrija (kovinska, elektrotehnična), vedno bolj tudi storitvene dejavnosti, zlasti turizem.
 - ▶ IDRIJA : rudnik živega srebra zaprt l. 1987, storitvene dejavnosti, srednja šola, elektrotehnična in strojna industrija
 - ▶ CERKLJEVO : hitro razvijajoče gospodarstvo, industrija vlaga v turizem, smučišče Cerkljevo

3. Škofjeloško in Polhograjsko hribovje

- več nekarbonatnih kamnin kot v drugje v Zahodnem predalpskem hribovju (peščanjaki, skrilavi glinavci);
- samotne kmetije, zaselki, ker so nadpovprečno strma pobočja;
- V širših delih dolin Selške in Poljanske Sore ter Gradaščice so nastala večja naselja Železniki, Gorenja vas, Poljane, Žiri, Polhov Gradec.

Gospodarstvo: nekaj živinoreje, gozdarstvo,

- gravitacija prebivalstva v Ljubljansko kotlino, Škofjo Loko;
- ŽELEZNIKI : nekoč železarstvo, danes elektro, kovinska in lesna industrija
- ŽIRI : nekoč čevljarska obrt, danes Alpina

LJUBLJANSKA KOTLINA

je največja sklenjena ravnina v Sloveniji.

Nastala je v terciarju kot tektonska udorina. Ravnina je nastala z nasipavanjem rek in potokov, Save, Kokre, Sore, Kamniške Bistrice... V debelih nanosih prodra in peska so bogata nahajališča podtalnice – vir pitne vode za prebivalstvo Ljubljanske kotline.

V osrednjem delu se dvigujejo številni osamelci: Šmarna Gora, Grmada, Koseški hrib, Šišenski hrib, Grajski hrib...

► Lega:

- med Zahodnim in Vzhodnim predalpskim hribovjem,
- na S – alpske pokrajine
- na J – dinarskokraške pokrajine (Krimsko višavje)

Izrazito središčna lega in dobra prometna dostopnost (cestno in železniško križišče)

so vplivali na zgostitev prebivalstva in gospodarskih dejavnosti.

Kot gospodarsko najbolj razvita pokrajina ima Ljubljanska pokrajina izredno gravitacijsko moč. Do osamosvojitve se je prebivalstvo zaposlovalo v industriji. Danes imajo vedno večji pomen storitvene dejavnosti.

Tu živi ¼ prebivalstva Slovenije, gostota poselitve je okoli 400 preb./km².

1. Blejski kot z Deželo

Skrajni SZ del pokrajine, omejen s Savo Dolinko in Savo Bohinjko, je bilo edino območje Ljubljanske kotline, ki je bilo v pleistocenu ledeniško preoblikovano. Bohinjski ledenik je segal še južneje od Radovljice.

Privlačna pokrajina, rodovitna prst in relativno dobra prometna odprtost in povezanost so povzročili, da je ta pokrajina gosto poseljena. Prebivalstvo se večja, predvsem na račun priseljevanja na območje Bleda in oklice.

- BLED : turizem
- RADOVLJICA in LESCE: industrija in obrt

2. Dobrave

so najbolj gozdnati del Ljubljanske kotline. Z gozdom so porasle rečne terase Save in nanosi Tržiške Bistrice.

Na poselitev te pokrajine je vplivalo več dejavnikov: bolj uravnano površje, rodovitna prst, številni kraški izviri.

- TRŽIČ : ob pomembni prometnici do mednarodnega prehoda Ljubelj. Pred leti središče obutvene industrije, ki je v krizi. Današnji razvoj temelji na malem podjetništvu in storitvenih dejavnostih.
- GOLNIK : lega kraja v termalnem pasu, bolnica za pljučne bolezni

- KROPA : v preteklosti pomemben fužinarski kraj, danes še kovaška obrt

3. Kranjsko-Sorško polje

Zavzema osrednji del Ljubljanske kotline. Zaradi dobrih pogojev za kmetovanje, velike ponudbe delovnih mest in s tem povezanega priseljevanja, intenzivne suburbanizacije, je zelo gosto poseljeno. Rodovitna prst na prodnih nanosih Save, Kokre in Sore je vplivala na razvoj intenzivnega kmetovanja, ki je bilo do nedavnega usmerjeno v pridelovanje krompirja. Zaradi poostrenih ukrepov varovanja podtalnice, je prepovedana uporaba pesticidov. Kmetje so se v zadnjih letih preusmerili v mlečno živinorejo in vzgajanje rastlin v rastlinjakih.

- KRANJ : največje industrijsko središče Gorenjske (gumarska, elektrotehnična ind.), četrto največje mesto v Sloveniji
- ŠKOFJA LOKA : oskrbovalno storitveno, zaposlitveno središče za prebivalstvo Škofjeloškega hribovje. Ima dobro razvito raznovrstno industrijo (lesno, tekstilno, kovinsko, živilsko, industrijo gradbenega materiala)

4. Kamniško-Bistriško polje

(Kamniško-Bistriška ravan, Bistriška ravan) je najvzhodnejši del pokrajine. Kamniška Bistrica je nasula obsežen prodnat nanos, medtem ko so njeni pritoki (Pšata, Radomlja...) nasipali predvsem finejši material, glino in pesek, kjer je nastala vlažna prst. Zaradi potreb po kvalitetni kmetijski zemlji so bila ta območja v večini izsušena (hidromeliorirana). Čeprav je to pokrajino zajela močna suburbanizacija, se je obdržal največji delež obdelovalnih površin v Ljubljanski kotlini.

Od nekdanje tu prisotna tudi obrt, ki se je razvila na podlagi izkoriščanja vodne sile Kamniške Bistrice.

- KAMNIK : je na tradiciji obrt po II. sv. vojni razvil močno industrijo, katere pomen se je v zadnjih letih zmanjšal. Ostaja pa glavno industrijsko središče te pokrajine (živilska, kovinska, lesna, kemična, tekstilna industrija).
- DOMŽALE : so se hitreje začele razvijati konec 19. stol., ko je bila mimo speljana železniška proga Ljubljana-Kamnik. Lega ob 5. evropskem koridorju je močno pripomogla k večjemu prometnemu in gospodarskemu pomenu in razvoju Domžal in okolice. Poleg industrije in podjetništva, ki temelji na novih tehnologijah in znanju, so za mesto pomembni trgovina, šolstvo, šport...

5. Ljubljansko polje

so t.i. ljubljanske terase, ki jih je izoblikovala Sava:

- na S je obdano z osamelci: Šmarno goro, Grmado, Debelim vrhom, Koseškim hribom
- na J se zaključuje z Ljubljanskimi vrati med Šišenskim in Grajskim hribom.

Ljubljanska vrata predstavljajo najnižji prehod med srednjo Evropo in Sredozemljem, zato ima Ljubljana že od antičnih časov velik prometni pomen.

Uravnano površje in rodovitna prst dajeta dobre pogoje za kmetijstvo, ki je v zadnjih letih zaradi lege območja na vodovarstvenem območju (podtalnica!) postalo eksten- zivno: (obvezna zaprta reje živine), ekološka pridelava zelenjave in zelišč...

V pokrajini so manjša naselja: Gameljne, Šmartno pod Šmarno goro, Pirniče, Brod...

6. Ljubljansko barje

Je najbolj uravnan in tektonsko še vedno najmlajši del Ljubljanske kotline, ki se še vedno pogreza. Dno je nasuti z debelimi nanosi peskov, glin in ilovice, ki so povzročali močno zastajanje padavinske vode. V pogojih brez prisotnosti kisika so šotni mahovi le delno razpadali in se kopičili v šoto, na kateri se je oblikovala šotna prst, ki zaradi prekomerne vlažnosti kislila in manj primerna za obdelovanje. Zaradi skoraj povsem ravnega površja (Ljubljanica se od Vrhlike spusti samo za 4 metre) voda v času izdatnih padavin ali ob spomladanskem taljenju snega zelo počasi odteka in zato poplavlja. S poplavami so se spopadali že Rimljani in skušali Barje izsušiti, intenzivneje pa je proces stekel v 18. stol. Danes je Barje preprejeno s številnimi izsuševalnimi kanali, barjanska naselja in Ljubljana pa so še vedno poplavno ogrožena območja, tudi zaradi slabo vzdrževanih izsuševalnih kanalov. Močno navlažena tla in njihova slaba nosilnost povzročajo velike ovire pri gradnji infra- strukture in stavb. Zato se Ljubljana proti jugu skoraj ne širi, večina naselij pa je na obrobju Barja, kjer so trše kamnine.

Danes postaja vse bolj cenjena »kvaliteta« Barja, njegova biotska pestrost. To bi lahko ogrozil vse večji rekreacijski in trgovsko-stanovanjski potencial.

- VRHNIKA : je bila že v antičnem času pomembno (končno) rečno pristanišče Ljubljanici. Še pred leti je bila Vrhnika pomembno industrijsko središče, danes pa večina ind. panog (usnjarska, lesna, živilska) nazaduje. Zaradi dobre pro-metne dostopnosti in bližine Ljubljane se mesto še vedno širi.

LJUBLJANA

Glavno mesto naše države, je z 267.000 prebivalci največje mesto v Sloveniji. Kljub pomembni prometni legi (ob Ljubljanskih vratih) pa je Ljubljana začela rasti in se hitreje razvijati dokaj pozno; v sredini 19. st., ko je bila mimo speljana železniška proga Dunaj-Trst in je povzročila hitrejšo industrializacijo mesta. Še vedno pa v gospodarskem, kulturnem in političnem smislu Ljubljana zaostaja za Celovcem in zlasti za Trstom. Najhitrejšo rast je Ljubljana doživela v zadnjih 50. letih, ko se je število prebivalstva podvojilo. Mesto se je najhitreje širilo proti S in ob glavnih prometnih vpadnicah ter tako dobilo značilen zvezdasti tloris. Glavni vzrok hitre rasti je v vse večji centralizaciji številnih dejavnosti, ki ji v Ljubljani še vedno prisotna. S tem se je povečalo število delovnih mest in posledično tudi priseljevanje prebivalstva iz ostalih delov Slovenije.

Ljubljana je danes gospodarsko najrazvitejše območje v Sloveniji. Poleg tega je tudi kulturna, znanstveno-raziskovalna, izobraževalna, upravna, politična... prestolnica države. Njen pomen se je z vstopom Slovenije v EU in ostale evropske povezave še povečal.

Večina dejavnosti je zgoščena v širšem središču mesta, tako vsakodnevno prihaja do velikih prometnih zastojev, ki jih povečuje še ok. 80.000 migrantov. Ljubljančani in dnevni migranti še vedno (oz. vedno bolj) uporabljajo osebna vozila. Podjetje javnega mestnega prometa se zaradi premajhnega števila potnikov (predragih vozovnic ter neudobnega prevoza) v zadnjih letih spopada z nedonosnostjo poslovanja. Mesto sicer že nekaj časa razmišlja in načrtuje možne rešitve (izgradnja podzemne želez-nice, zaprtje središča mesta za osebni promet, izgradnja tramvajskih prog, ureditev več parkirišč ...), ki pa bodo verjetno izvedene šele čez desetletje.

Velik problem v Ljubljani predstavlja onesnaženost zraka, ki ga stopnjuje kotlinska lega, s tem slabša prevetrenost in pogost pojav temperaturnega obrata v hladni polovici leta. Trenutno je največji onesnaževalec zraka promet. Zaradi velikih emisij dušikovih oksidov največji problem, zlasti poleti, predstavlja fotokemični smog.

Vse to je povzročilo zniževanje ravni kakovosti življenja v mestu, kar je povzročilo intenzivno suburbanizacijo. Prebivalstvo se iz Ljubljane seli v bližnja naselja, ki so z Ljubljano dobro prometno povezana in omogočajo življenje v mirnejšem in čistejšem okolju.

VZHODNO PREDALPSKO HRIBOVJE (POSAVSKO HRIBOVJE)

je obsežna hribovita pokrajina v osrednjem delu Slovenije.

► **Lega:**

- na Z - Ljubljanska kotlina,
- na V - preko Lisce in Bohorja v subpanonske pokrajine
- na S - planotast svet Menine planine
- na J - dinarskokraške pokrajine (Dolenjsko podolje)

Najvišji vrhovi se dvigajo malo nad 1200 m n.v. (Kum 1220 m, Čemšeniška planina 1204 m). Reka Sava je v osredju vrezala ozko in globoko dolino in s tem odprla prometno pot med Ljubljansko in Krško kotlino, kjer sedaj poteka pomembna železniška proga. Zaradi velike površinske razčlenjenosti je ta pokrajina sicer slabo prometno prehodna.

Najpomembnejša je avtocestna povezava med LJ in CE, ki pelje čez predor Trojane, ki so bile že v rimskem času pomembna postojanka.

Intenzivno alpidsko gubanje in narivanje v mlajšem terciarju je povzročilo zapleteno geološko zgradbo pokrajine. Obsežna nahajališča rjavega premoga so odločilno vplivala na gospodarsko usmerjenost tega območja, premogovništvo.

Črni revir je ime za širše območje treh večjih naselij: TRBOVELJ, ZAGORJA in HRASTNIKA.

Premogovništvo se je tu razmahnilo sredi 19. st. z izgradnjo Južne železnice, ki je postala pomembna porabnica premoga, hkrati pa je močno izboljšala prometno dostopnost tega območja. V 60. letih 20. st. je bilo v premogovništvu zaposlenih skoraj 8000 ljudi, veliko delovnih mest pa je zagotavljala tudi raznovrstna industrija (kemična, gradbena). Črni revir je bil postal eno najpomembnejših gospodarskih središč v Jugoslaviji. Tu se je zaposlovala delovna sila tudi iz ostalih delov Jugo-slavije, kar se še danes odraža v deležu neslovenskega prebivalstva.

V času osamosvojitve Slovenije pa je območje zajela huda gospodarska kriza:

- zaloge premoga so slabele,
- pokazala se je tehnološka zastarelost,
- nekonkurenčnost na novih evropskih tržiščih.

Pokazale so se tudi številne negativne posledice v okolju: velika poškodovanost gozda zaradi kislega dežja, udorine v površju nad izkopi premoga, površinski kopi, odložena jalovina... Kakovost življenja se je močno zmanjšala, še toliko bolj ob hitri rasti brezposelnosti, ki je še danes nad slovenskim povprečjem. Prav tako je še danes nad povprečjem delež zaposlenih v industriji.

Najboljše stanje je v Zagorju, ki se je zaradi zapiranja rudnika (že l. 1995) začelo prvo gospodarsko prestrukturirati. Z ureditvijo obrtno-industrijskih con razvija nove ind. panoge in daje večji poudarek storitvenim dejavnostim (turizem).

Veliko slabše stanje je v Hrastniku in še posebno v Trbovljah.

Brezposelnost je velika. Država je zato izdelala Regionalni program Zasavja 2007-2013, ki naj bi sistematično pristopil k reševanju razvojnih problemov v Črnem revirju.

Pokrajina je bogata s **termalno vodo**. Lokalno prebivalstvo je že zgodaj začelo izkoriščati ta vir, v zadnjih letih pa ima zdraviliški turizem vse večjo vlogo: Medijske toplice, Terme Snovik, Zdravilišče Laško, Rimske toplice.

SEVEROVZHODNO PREDALPSKO HRIBOVJE

je površinsko zelo razgibana pokrajina planot, hribovij kotlin, dolin.

- Lega:
 - na S – meja z Avstrijo,
 - na J – Posavsko hribovje in Celjska kotlina,
 - na V – Dravinjske gorice in Dravsko polje,
 - na Z – Kam.-Savinjske Alpe in Karavanke.

Največja kamninska pestrost:

- magmatske in metamorfne kamnine – Pohorje, Kozjak, Mežiška dolina,
- apnenec in dolomit – Golte, Menina planina, Paški Kozjak, Konjiško goro
- mlade sedimentne kamnine, ki so jih nasule reke (Drava, Mislinja, Paka) – nižje kotlinske in dolinske dele
- peski in peščenjaki, ki so ostanki Panonskega morja – podolja Vitanjsko in Hotuljsko.

Značilna je velika gozdnatost, z pomembnim večjim deležem iglastega gozda. Na to vpliva večja prisotnost silikatnih (kisljih) kamnin in kisljih prsti. Poselitev je zgoščena v kotlinskem in dolinskem delu. V veliko večji meri kot v ostalih hribovjih predalpskega sveta so poseljena pobočja planot in hribovij –zaselki in samotne kmetije. Ta območja so še vedno vezana na gozdarstvo in kmetijstvo, z dobro razvito mesno in mlečno živinorejo. To se odraža tudi v ohranjanju planinskega pašništva, predvsem na območju Zg. Savinjske doline.

Kmetije vse bolj razvijajo turistično dejavnost: izletniški in stacionarni turizem na kmetijah. Med turističnimi panogami imata v pokrajini zelo veliko vlogo pohodništvo in zimski turizem (Pohorje, Golte...)

1. Zgornja Savinjska dolina

je z vseh strani obdana z gorami in planotami ter zato prometno težko dostopna. To je vplivalo na gospodarsko zaostajanje območja. Hitrejši gospodarski razvoj ovira tudi velika poplavna ogroženost območja, saj poleg Savinje poplavlajo tudi njeni pritoki (Dreta, Lučnica).

Pomembni gospodarski panogi sta še vedno živinoreja in gozdarstvo, velik potencial pa se kaže v razvoju turizma. Industrija ja v nazadovanju, zato se velik del prebivalstva zaposluje v Celjski, Velenjski in Ljubljanski kotlini. Največje naselje v dolini je MOZIRJE, ki je tudi upravno središče.

2. Velenjska kotlina ali Šaleška dolina

Je postala pomembnejša z izgradnjo TE Šoštanj (l. 1956), ko se je močno povečal izkop lignita. Številna nova delovna mesta v premogovniku so sprožila priseljevanje prebivalstva, posebno v Velenje, ki je začelo rasti in se širiti na podlagi hitro razvija-joče industrije gospodinjskih aparatov (Gorenje) ter gradbene in kemične industrije.

Ker domača delovna sila ni sproti zapolnjevala novih delovnih mest, so se v premogovniku zaposlovali tudi delavci iz nekdanjih YU republik. To se danes odraža v velikem deležu neslovenskega prebivalstva v Velenju (30% l. 1991) in večjem naravnem prirastku.

- VELENJE je danes peto največje mesto v Sloveniji in je tipično »socialistično« mesto brez starega jedra. Premogovništvo, industrija in energetika so še vedno pomembne gospod. panoge, vedno večjo veljavo pa dobivajo storitvene dejavnosti, športno-rekreacijski centri, izobraževalne ustanove in turistična dejavnost (muzeji, Terme Topolščica).

Rudniška jezera so posledica dolgoletnega izkopavanja premoga. Do danes se je ugreznilo 15 m² površja. Tako so nastala tri jezera: Škalsko, Velenjsko, Družmirsko, uničenih je veliko kmetijskih površin... S sanacijo je

bilo območje okrog jezer spremenjeno v lepo urejene rekreacijsko-turistične površine.

3. Slovenjgraška kotlina z Mislinjsko in srednjo Mežiško dolino

je območje dveh večjih gospodarskih središč Raven na Koroškem in Slovenj Gradca.

-V RAVNAH se je na podlagi fužinarstva, ki je bilo prisotno v celotni Mežiški dolini, razvilo železarstvo. Mesto se je hitro širilo in se počasi začelo zraščati s soslednjimi, v preteklosti gospodarsko pomembnejšimi Prevaljami. Tako kot v Jesenicah in na Štorah je tudi v Ravnah železarstvo doživelo gospodarsko krizo. Pozitivne rezultate daje samo proizvodnja visoko kvalitetnih vrst jekla. To dejavnost je železarna v sedanosti razširila in modernizirala.

-SLOVENJ GRADEC je središče storitvenih dejavnosti. Velik pomen imajo šolstvo, kultura, zdravstvo in upravne funkcije.

4. Dravska dolina

je vpeta v pobočje Kozjaka na eni strani in pobočja Pohorja na drugi strani. Na dnu doline so nastala naselja Dravograd, Radlje ob Dravi, Muta, Vuzenica, Otiški vrh, ki je industrijsko središče doline. Gospodarski pomen območja povečujejo na Dravi zgra-jene hidroelektrarne.

5. Pohorje

je pogorje, ki je pretežno poraščeno z iglastim gozdom. Razteza se med reko Dravo na severu ter Dravsko-Ptujskim poljem na jugu, na zahodu seže do Dravograda, na vzhodu do Maribora in na jugu do Slovenskih Konjic. Šotna barja na Pohorju so nastala v plitvih kotanjah slemen na nepropustnih glinah in peskih, ki tu prekrivajo magmatske in metamorfne kamnine. Zaradi velike biotske pestrosti in izjemnega ekosistema imajo Pohorska barja prav posebno vrednost.

Nižji robni deli Pohorja so prepredeni z zaselki in samotnimi kmetijami. Glavni gospodarski dejavnosti sta še vedno gozdarstvo in živinoreja. Za vse več kmetij pa dragocen vir zaslužka predstavlja tudi turizem na kmetiji.

Pohodništvo in kolesarjenje, smučarski poligoni ogromnih razsežnosti (Kope, Rogla, Ribniško Pohorje, Mariborsko Pohorje, Trije kralji) imajo pomembno mesto.

SUBMEDITERANSKE POKRAJINE

ležijo na robu Sredozemlja (Mediterana), za katerega je značilno submediteransko podnebje in sredozemski kulturni vpliv.

LEGA:

Regija leži v jugozahodnem delu Slovenije. Geografsko ni enotna, saj leži deloma ob obali, deloma sega v predalpski svet (na SZ, v Spodnji Soški dolini), deloma pa se dotika Dinarskih planot (na SV). Znižuje se proti Furlanski nižini in Tržaškemu zalivu, s pretežno jadranskim povodjem.

IME:

Zgodovinsko je bila to v času Avstro-Ogrske dežela *Primorska* (kot Kranjska in Štajerska), obsegala pa je zahodni del Slovenije. V času italijanske okupacije (1920-1943) je ta regija obsegala ozemlje zahodno od črte Triglav-Kvarner.

Slovensk primorje - to je ožji pojem za ozemlje ob 47 km slovenske obale in ob neposrednem zaledju obale.

Za to pokrajino se uporabljajo tudi izrazi *Slovenska Istra*, *Koprsko primorje*.

Submediteranska Slovenija - skupno ime za celotno primorsko makroregijo, ki obsega svet ob obali in tudi v zaledju, vse do januarske izoterme nad 0°C.

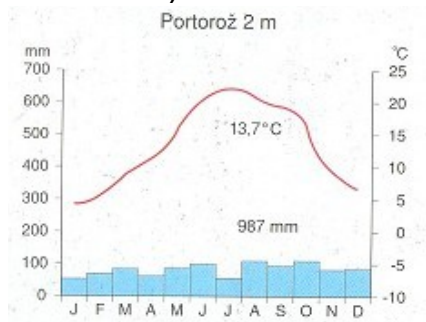
PODNEBJE:

V ozkem obalnem pasu je podnebje najbolj submediteransko (klimogram Portorož);

- povprečna jan. T je malo na 4°C, povprečne T pa so malo nad 13°C.
- poleti pade manj kot 300 mm padavin, veliko sončnih dni preko

celega leta.

Z oddaljevanjem od morja podnebje postopoma izgublja značilnosti submediteran-skosti (Ilirska Bistrica).

DELITEV:

Naravnogeografsko delimo submediteransko pokrajino na flišne pokrajine in apnenčaste (karbonatne) pokrajine, ki se med seboj močno ločijo že v zunanjem izgledu, kot tudi po naselitvi in gospodarstvu.

- **Flišne pokrajine** (fliš = plasti laporja in peščenjaka, nepropustna za vodo)
 - KOPRSKO PRIMORJE
 - BRKINI in DOLINA reke REKE
 - VIPAVSKA DOLINA
 - GORIŠKA BRDA in SOŠKA DOLINA

so gričevnate, valovite, vododržne, z rekami na dnu dolin, precej obdelane – vinogradi, sadovnjaki (zelene).

Fliš je rumeno rjave barve, mehanično zelo neodporen.

- **Kraške pokrajine** (apnenec, propustna kamnina):
 - KRAS,
 - PODGORSKI KRAS, ČIČARIJA, PODGRAJSKO PODOLJE

so planotast kras brez površinskih voda, s plitvo prstjo jerovica (terra rosa), s številnimi kraškimi jamami, porasle z rdečim borom ali pašniki (slabo porasla).

Apnenec se je odložil v mezozoiku.

POSELITEV:

- je bila včasih vezana na kmetijstvo (vinogradi, sadjarstvo, pridelovanje zgodnje zelenjave, oljka, ribolov, solinarstvo), bilo je nekaj turizma (Portorož, Piran), medtem ko industrije in razvitega pomorstva ni bilo vse do let po 2. sv. vojni. Kmetje so pridelke prodajali v Trst.
 - o Vasi si bile majhne, s tipično kraško arhitekturo, na flišnih področjih pa so vasi največkrat nastale na vrhovih slemen (ne pa v vlažni dolini). Šele po 2. vojni sta se močno razvila mesta Koper in Nova Gorica, predvsem zaradi nove državne meje. V Italiji sta ostala Trst in Gorica.
 - o Potekati je začela močna litoralizacija – selitev ljudi iz kmečkega zaledja v mesta ob obali ali proti Novi Gorici.

FLIŠNE POKRAJINE

1. Koprsko primorje

obsega severozahodni del polotoka Istra, zato se uporablja tudi izraz Slovenska Istra.

Svet je iz fliša, ki je ponekod ustvaril strme klife (Fiesa, Strunjan), drugod pa je obala nizka, mokrotna, nasuta z rečnimi nanosi - ob Rižani, Dragonji. Včasih so bile ob izlivih rek soline, danes so ostale še pri Strunjanu in Sečovljah.

V regiji prevladuje gričevje, ugodno za terasaste vinograde, sadovnjake in gojenje oljke, ki zahteva stalne temperature nad 0°C. V tej regiji so pogoji za kmetijstvo odlični, saj je veliko sončnih dni, vegetacijska doba 9-11 mesecev (v notranjosti Slovenije 7-8 mesecev).

Gospodarstvo danes temelji na pomorskem prometu (luka Koper po 2. vojni), ki kar polovico tovora prepelje za tranzit (za naše severne sosedo),

močno se je razvila tudi industrija, trgovina, upravne dejavnosti, univerza, turizem. Bližina meje z Italijo močno pospešuje razvoj vseh naštetih dejavnosti.

Litoralizacija še vedno poteka, na njen račun pa se prazni podeželje v zaledju obale.

Za obalni pas se uporablja tudi izraz Obala.

Regija je narodnostno mešana in dvojezična - pribl. 3000 Italijanov.

2. Brkini in dolina reke Reke

Hribovje iz fliša, ki ga na severu omejuje Vremška dolina (notranjska Reka), na jugu pa Podgrajsko podolje. Svet je višji od kraške okolice (večinoma med 400-600m).

Brkini so pojem redko poseljene regije, z vasmi na vrhu slemen, sicer pa je svet v glavnem gozdnat ali zaraščen, za vinograde preveč hladen.

Temperature pozimi padejo tudi pod 0°C. Rastline ogrožata slana in žled.

Ljudje se vozijo dnevno na delo proti središčem v okolici.

- ILIRSKA BISTRICA - ima nekaj industrije, je prometno križišče proti obali in
proti Kvarnerju (Reka, otoki).

3. Vipavska dolina in Goriško polje

Vipavska dolina je pretežno gričevnat in flišni svet, deloma pa je tudi ravninski in mokrotan ob reki Vipavi. V 80. letih prejšnjega stol. so opravili obsežne melioracije in pridobili kmetijske površine.

Od juga Vipavsko dolino zapira planota Kras, od severa pa Trnovski gozd in na vzhodu Nanos. Na zahodu se Vipavska dolina odpira proti Goriškemu polju, ki ga je nasula Soča s fluvioglacialnimi nanosi.

Za kmetijstvo je Vipavska dolina zelo zanimiva: za vinogradništvo in sadjarstvo,

gojenje zgodnjih vrtnin in nekaterih sredozemskih kultur. Žal pa jo občasno prizadene pozeba, saj je od obale oddaljena (vdor hladnega zraka s severa). Podnebje je zaradi orografskih pregrad na severu bolj vlažno in zelo vetrovno - burja.

Vipavska dolina je zaradi naravnih razmer poseljena od kamene dobe dalje. Izgled pokrajine je še danes v mnogo pogledih agraren. Živinoreji so namenjene pašne in travniške površine in najpomembnejša kultura je koruza za krmo. Vendar kmetijstvo ni glavni vir dohodka. Dopolnilne so predvsem gostinska in turistična, običajno je vsaj en član družine zaposlen izven kmetijske panoge.

Po Vipavski dolini je speljana pomembna prometna pot, ki povezuje osrednjo Slovenijo s S Italijo, promet velikih tovornjakov pa večkrat na leto preprečuje izjemno močna burja.

- AJDOVŠČINA - industrija (prehrambena, lesno- prede-lovalna), upravne dejavnosti, šole, je naselje
- VIPAVA, nekdanje središče doline ob izviru reke Vipava središče vinogradništva v regiji.

4. Goriška brda in Spodnja Soška dolina

Goriška brda so gričevnata, flišna pokrajina, ki se odpira proti jugu v Furlansko nižino, proti severu pa jo zapirata Korada in Sabotin. Zaradi odprtosti pokrajine proti jugu do morja so klimatski pogoji za vinogradništvo in sadjarstvo zelo ugodni, obe dejavnosti pa sta v Brdih temelj kmetovanja (središče vinogradništva v Brdih je Dobrovo).

- NOVA GORICA, močno industrijsko, upravno, kulturno, izobraževalno (univerza), turistično (igralnice), prometno (mednarodni prehod Vrtojba) središče Severne Primorske. Mesto je nastalo kot novo središče regije, ker je prejšnje središče Gorica ostalo v sosednji Italiji. V to hitro rastoče mesto se je priseljevalo okoliško prebivalstvo, prebivalci iz Soške in Vipavske doline ter s Krasa, sem se stekajo tudi vse dnevne migracije.

Spodnja Soška dolina obsega hribovit svet med Sočo in Idrijo – Kambreško hribovje in svet ob spodnji Soški dolini. Ta je ponekod ozka, drugje se odpre v širše terasaste uravnave, primerne za kmetovanje.

Reko Sočo so v tem delu izkoristili za tri HE (Plave, Dobljar, Solkan).

- ANHOVO, s cementarno in prizadetim okoljem ter ogroženim zdravjem ljudi (azbestoza).

KRAŠKE POKRAJINE

1. Kras

Kras je nizka apnenčasta planota med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino. Tu je »domovina« krasa.

Pod površjem skriva številne kraške jame – Škocjanske, Divaška, Vilenica. Kras je bil stoletja območje sekanja hrastov, ki mu je sledila erozija vetra – deflacija.

V 19. st. o začeli goli kras ponovno pogozdovati z rdečim borom; ta danes porašča polovico površin, ostalo so predvsem pašniki. Pokrajina je ob gradnji avtocest doživela ogromne spremembe v izgledu.

- SEŽANA je središče regije, z industrijo, upravnimi funkcijami, pomembno prometno lego – tu je največji mejni prehod proti Italiji-Fernetiči.

2. Podgorski kras, Čičarija in Podgrajsko podolje

so pokrajine, ki sestavljajo notranje raznoliko obmejno pokrajino v jugozahodni Sloveniji. Njena glavna skupna lastnost je prevlada močno zakraselega kamnitega površja z brezštevilnimi vrtačami.

Pokrajino nadvladuje hrib Slavnik (1028 m), skrajni severozahodni odrastek hribovite, v dinarski smeri razpotegnjene Čičarije. Podgorski kras je kraški ravniki, ki je najbolj na široko uravnani v osrednjem in severnem delu. Podgrajsko podolje je suha dolina nekdanje reke, ki se je v geološki

preteklosti napajala z vodami z Brkinov in Slavni-škega pogorja ter odtekala proti severozahodu. Dno prometno pomembnega podolja je široko od dva do štiri kilometre.

Podnebne značilnosti kažejo na prepletanje lastnosti submediteranskega podnebja s celinskim. Na Podgorskem krasu, ki je najbližje morju, uspevajo vinska trta, smokva, granatno jabolko, rožmarin, lovor, nešplja, mandelj, kaki, veliko je žajblja, uspevata pa tudi obmorski bor in cipresa. Gozd porašča 43 % površja in zaradi zaraščanja kmetijskih zemljišč njegov delež narašča. Tradicionalno gospodarstvo je temeljilo zlasti na polnomadski obliki reje drobnice (transhumanca), reji oslov in pozneje konj kot tovornih živali. Za prebivalce je bilo nekoč pomembno zaposlovanje v tržaškem pristanišču in delo v tržaških tovarnah, v Podgrajskem podolju so bile pomembne dejavnosti tudi prevoznništvo, tovorništvo, gostilničarstvo, opekarstvo in proizvodnja ledu za hladilnice v Trstu, za prebivalce Kozine, Hrpelj in Podgrajskega podolja pa predvsem delo na železnici. V redkih naseljih Čičarije so se nekoč ukvarjali z oglarstvom.

V pokrajini je 35 naselij. Povprečna gostota poselitve je samo 19 preb./km². Med letoma 1961 in 1991 se je število prebivalcev zmanjšalo za 13 %. Vse vasi Podgraj-skega podolja in severnega obrobja Čičarije imajo značilna sredozemska gručasta jedra, naselja ob cesti od Trsta proti Reki pa imajo zaradi novih hiš ob cesti videz obcestnih naselij. Pokrajina predvsem zaradi reliefne oblikovanosti nima pomembnejšega središča. Glavna središčna naselja so urbanistično zraščajoča se kraja KOZINA in HRPELJE ter PODGRAD.

DINARSKOKRAŠKE POKRAJINE

obsegajo večino J Slovenije -. ¼ slovenskega ozemlja.

Legenda:

- na S - predalpske pokrajine
- na V - subpanonske pokrajine
- na Z - submediteranske pokrajine
- na J - preko meje s Hrvaško

Zaradi kamninske zgradbe - 80 % apnenca in dolomita ter velike količine padavin je nastalo značilno kraško površje oz. intenzivno zakrasevanje. Apnenec je vodoprepusten in vodotopen, zato so za površje dinarskega krasa značilne gosto posejane vrtače, udornice, številna kraška polja, zaprte kotanje ter izredna prevotljenost s tisočeriimi brezni in kraškimi jamami.

Apnenca je približno enkrat več kot dolomita, kar pomeni izoblikovanje izrazitejših in številčnejših kraških površinskih in podzemnih oblik ter izključno podzemeljsko pretakanje vode. Ob stiku apnenca in nepropustnih kamnin privrejo na plan kratki stalni površinski vodotoki in tečejo po površju kot »normalni« potoki ali reke (Pivka, Rašica, Rinža), a ob ponovnem stiku z apnencem spet poniknejo. Nekateri lahko na svoji poti večkrat poniknejo oz. se pojavijo na površju (Temenica, Ljubljana). Daljših stalnih vodotokov je malo npr. Krka, Kolpa, Iška...

POSELITEV - zelo redka, na kvadratnem kilometru živi povprečno le 54 ljudi, kar je dobra polovica povprečne slovenske gostote. V zadnjih tridesetih letih se je število prebivalcev povečalo za dobro petino. Mesta so redka. Stara mestna naselja so Kočevje, Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Višnja Gora in Lož, ki pa sta zastala v razvoju. Vsa druga mesta so dobila status šele po 2. svetovni vojni. Z izjemo Novega mesta nobeno ne dosega 10.000 prebivalcev. Leta 2003 so imela več kot 5000 prebivalcev naselja Postojna, Idrija, Logatec, Vrhnika, Grosuplje, Kočevje in Črnomelj, nad 2000 pa Metlika, Ribnica, Trebnje, Cerknica, Pivka in Borovnica. Vsi našti kraji so glavna središča v naselbinskem sistemu Dinarskega sveta.

Gozd porača okrog 60 % površja. Čeprav je značilnost prvotne rastlinske odeje prevlada listnatih gozdov, je človek sčasoma močno razširil hitreje rastoče iglavce, predvsem smreko, ki danes marsikje rase v čistih gozdnih sestojih. Gozdarstvo ima še vedno velik pomen, vzpodbudilo pa je tudi nastanek lesne industrije. Pozneje se je v ekološko zelo ranljivih okoliščinah razvila tudi druga industrija, vendar je makro-regija nadpovprečno pomembna predvsem v prometu in nekoliko manj v turizmu. V kmetijstvu prevladuje živinoreja, vinogradov je nekaj le na skrajnem jugovzhodu.

DELITEV

- Visoke kraške planote in hribovja z vmesnimi kraškimi polji:

1. BANJŠICE, TRNOVSKI GOZD, NANOS, HRUŠICA, JAVORNIK, SNEŽNIK
2. PIVŠKA KOTLINA
3. KRIMSKO VIŠAVJE
4. NOTRANJSKO PODOLJE
5. BLOŠKO-POTOČANSKA PLANOTA
6. VELIKOLAŠČANSKA POKRAJINA
7. DOBREPOLJE
8. RIBNIŠKO-KOČEVSKA DOLINA
9. DOLINA KOLPE IN ČABRANKE
10. GORJANCI

- Nizke dinarske pokrajine:

1. SUHA KRAJINA
2. DOLENJSKO PODOLJE
3. NOVOMEŠKA POKRAJINA
4. BELA KRAJINA

VISOKE DINARSKOKRAŠKE POKRAJINE

1. Banjšice, Trnovski gozd, Nanos, Hrušica, Javorniki in Snežnik

so visoke planote (preko 1200 m) zahodnega roba Dinarskokraških pokrajin in predstavljajo izrazito podnebno pregrado; sredozemskim vplivom preprečuje vdor v notranjost Slovenije, prestreže veliko količino padavin in soustvarja silovito burjo. Večina padavinske vode zaradi krasa izgine pod površje in s tem ustvari ogromen rezervoar pitne vode, ki pa je težko dostopna in marsikje še neraziskana. Voda privre na dan v številnih kraških izviroh v porečjih Vipave, Reke, Pivke, Idrijce in na Cerkniškem polju. Krasoslovci in vodarji si prizadevajo dognati potek teh smeri podzemnih tokov.

Zaradi višje nadmorske višine, ekstremnih vremenskih razmer (posebno pozimi) in sklenjene gozdnatosti so te planote izjemno redko ali sploh neposeljene (Javorniki, Snežnik).

2. Pivška kotlina

je izrazita ugreznjena kotanja, stisnjena med Nanos, Hrušico, Javornike in Vremščico. Predstavlja zaplato nepropustnih kamnin (fliša), po kateri teče reka Pivka, ki je ob vstopu na apnenčasto podlago izoblikovala Postojnsko jamo. Na robu kotline sta dve večji naselji: Postojna na SV in Pivka na J. Obod Pivške kotline se v SV delu zniža do nadmorske višine 612 m, kar predstavlja najnižji prehod iz Sredozemlja proti Srednji Evropi. To območje, imenovano Postojnska vrata, danes izrabljata avtocesta in železnica 5. koridorja. V kotlini se odcepita cestna in železniška povezava proti Reki in Kvarnerju in Hrvaškem. Na strateški pomen tega prehoda še danes opozarja ime postajališča nad Postojno, Ravbarkomanda, poimenovana po nekdanji obmejni kontrolni točki.

- POSTOJNA - upravno, gospodarsko središče Notranjske. Strateška lega, promet (5. koridor) in turizem (Postojnska jama, Predjamski grad) dajejo pokrajini dobre možnosti za gospodarski razvoj.

3. Notranjsko podolje

je nastalo s tektonskim ugrezanjem ob Idrijskem prelomu. Sestavljeno je iz niza kraških polj med državno mejo na J in Idrijskim hribovjem na S: Babno polje, Loško polje, Cerkniško polje, Rakov Škocjan, Uniško polje, Planinsko polje in Logaško polje.

- CERKNICA poznana po Cerkniškem jezeru in karnevalu
- LOGATEC - lesna industrija, v zadnjem času razvita močna obrtna cona s proizvodnimi in storitvenimi podjetji.

Lega blizu avtoceste in Ljubljane pogojuje hitrejšo gospodarsko rast, a tudi močnejše dnevne selitve prebivalcev.

4. Krimsko višavje

Krim z okolico, ki ga Iška s slikovitim vintgarjem deli na dvoje je gozdnato in redko poseljeno. Bližina Ljubljane in sodobni prebivalstveni procesi so pustili pečat na njegovem vznožju, kjer so se podeželska naselja močno suburbanizirala ter ponekod tudi razširila na pobočje (Ig, Preserje, Kamnik

pod Krimom). Ob majhnem kraškem polju in umetnem jezeru pri Rakitni je zraslo naselje počitniških hišic Ljubljančanov, željnih oddiha v naravi.

5. Bloška planota s Potočansko planoto

Bloško planoto (domačini jo imenujejo kar Bloke) gradi pretežno dolomit (slabše prepusten kot apnenec), zato ima, kot izjema med dinarskimi planotami, precej površinsko tekoče vode. Je tudi zelo odprta in travnata pokrajina (gozd le 1/3 površja).

Velika količina padavin tu stežka in počasi pronica v podzemlje, zato se na površju pojavljajo manjši potoki. Tla so občasno mokrotna, poplavljen in zamočvirjena, kar ob nizkih letnih temperaturah omogoča le ekstenzivno živinorejo. Manjše bloške vasi in zaselki se praznijo, košenice in pašniki zaraščajo, prebivalci pa odseljujejo in zaposlujejo v Novi vasi na Blokah ter bližnjih večjih naseljih (Ribnici, Cerknici, Ložu) in celo v Ljubljani.

Potočansko planoto, pokrajino J od Blok, sestavljajo zaporedne uvale in suhe doline. To je zaradi prometne oddaljenosti izjemno demografsko ogrožena pokrajina.

6. Velikolaščanska pokrajina

(poimenovana po kraju Velike Lašče) je razgibana fluviokraška pokrajina z geološko zgradbo, ki ni tipična za dinarskokraške pokrajine. Zaradi slabo vodoprepustnih dolomitov in vodoneprepustnih kamnin ima pokrajina relativno dobro razvito površinsko mrežo manjših vodotokov, med katerimi izstopa ponikalnica Rašica. Manjše gručaste vasi in zaselki so razpršeni po slemenih in dolinah. Večino aktivnega prebivalstva se dnevno vozi v Ljubljano.

7. Dobropolje

je suho kraško polje. Za razliko od ostalih kraških polj je le izjemoma poplavljen. Ravno dno S dela polja je primerno za poljedelstvo, ki pa vztrajno usiha na račun zaposlitvene gravitacijske moči Ljubljane in Grosupelj. Na J se polje nadaljuje v mokrotnejšo dolino Struge.

8. Ribniško-Kočevska dolina

Okrog 30 km dolgo podolje je z 200 preb./km² najgosteje poseljena dinarskokraška pokrajina. Poselitveno in prometno pomembno podolje delimo na dva dela: S – Ribniško in J – Kočevsko podolje.

- RIBNICA je središčni kraj Ribniškega polja. V času industrializacije se ja na temelju domače suhorobarske obrti in lesnega bogastva razvila nekdanj močna lesna industrija, ki pa danes preživlja težke čase.

Kočevsko polje je s 73 km² največje kraško polje v Sloveniji. Skupaj z gozdnatim planotastim obodom in deli Ribniško-Kočevskega hribovja (Kočevska Mala gora, Kočevski rog, Strojna in Goteniška gora) pokrajino zaradi samosvojega zgodovinskega razvoja imenujemo Kočevska.

V 50. letih 20. stol. je oblast poskušala ohraniti kmetijsko in gozdarsko usmeritev Kočevske, zato je ustanovila velike živinorejske farme in gozdna gospodarstva.

- KOČEVJE - na temelju rjavega premoga in lesnega bogastva se je pospešeno razvijala kovinska, lesna, tekstilna in kemična industrijo. Danes Kočevje s slabimi 10.000 prebivalci razvojno stagnira zaradi upada pomena industrije in prometne odmaknjenosti.

Večino pokrajine izven večjih kraških kotanj prerašča gozd, ki je bil ponekod še posebej varovan. Tako so se v slabo dostopnih delih Kočevske ohranila obsežnejša območja pragozdov, na primer na Kočevskem rogu.

Območje poselitve kočevskih Nemcev

Kočevski Nemci so bili potomci nemških kolonistov, ki so bili v 14. stol. naseljeni na to območje. 600 let so ohranjali nemški jezikovni in kulturni otok znotraj slovenskega etničnega ozemlja. Med drugo svetovno vojno so se na podlagi sporazuma med italijansko in nemško okupacijo oblastjo prisiljeni izselili, najprej v Posavje in kasneje v tujino. Narodna in kulturna dediščina Kočevarjev je bila po vojni požgana in prepuščena propadu in zaraščanju.

9. Dolina Kolpe in Čabranke

je ob državni meji globoka dolina, ki je zaradi obmejnosti in odmaknjenosti prebivalstveno ogrožena. Razvojni zagon in ohranjanje prebivalstva naj bi omogočila na novo zgrajena cesta so Osilnice in močna kulturno-turistična dejavnost prebivalcev Kostela. Turistična usmeritev teh krajev v poletni sezoni temelji na aktivnem uživanju prostega časa v neokrnjeni naravi.

10. Gorjanci

so skrajni V del visokih dinarskih pokrajin in ločujejo Dolenjsko od Bele krajne in proti vzhodu prehaja v nižjo, gričevnato subpanonsko pokrajino. Ob severnem in južnem vznožju se zaradi subpanonskih podnebnih vplivov pojavljajo vinogradi, drugje pa so poraščeni z gozdom. Gorjanci so priljubljena izletniška točka.

NIZKE DINARSKOKRAŠKE POKRAJINE

1. Suha krajina

je planotasta pokrajina, ki jo je reka Krka »presekala na dvoje«. Težišče poselitve in razvoja se je ustalilo v dolini Krke, saj je okoliški planotasti in močno zakrasel svet brez površinskih voda. Kot tak nudi slabše možnosti za življenje in gospodarstvo. Pokrajina izven doline, ki je bila nekoliko gosteje poseljena in obdelana, se zato zarašča, manjša gručasta naselja pa stagnirajo. Osnova preživetja je zaposlitev v industrijskih obratih širše Dolenjske in dopolnilno samooskrbno kmetijstvo.

Dolina Krke s kanjonom in poseljeno ter rodovitno teraso nad njim je že v preteklosti predstavljala razvojno os Suhe krajine, ki je temeljila na fužinarstvu, mlinarstvu, žagah in poljedelstvu. Usodni razvojni udarec je

območje doživelo pred dobrimi 100 leti, ko se je predvidena železniška povezava med Ljubljano in Novim mestom, ki bi morala potekati po dolini Krke, premaknila v Dolenjsko podolje. Središče Suhe krajine, ŽUŽEMBERK, se je šele v 70. letih 20.st. delno postavilo na noge z elektroindustrijo.

2. Dolenjsko podolje

obsega ozek pas uravnanega sveta med Ljubljanskim barjem in Novomeško pokrajino. Leži na stiku predalpskih, dinarskokraških in subpanonskih pokrajin in je zaradi ugodnih naravnih danosti že od nekdaj izrazito poselitveno, gospodarsko in prometno središče pokrajine. Zato je to tudi območje priseljevanja z okoliških depopulacijskih območij, pa tudi iz Ljubljane. Središčna naselja GROSUPLJE, IVANČNA GORICA in TREBNJE si sledijo vzdolž avtoceste (10. koridor) in železnice Ljubljana – Novo mesto.

3. Novomeška pokrajina

je razgibana pokrajina, v osrednjem delu uravnana, na obrobju gričevnata, s treh strani obdana s planotami, a odprta proti vzhodu. Večina pokrajine je suburbani-zirane, nekdanji agrarni pečat, ki ga je omogočila dokaj rodovitna prst, pa ji še vedno dajejo značilni «cvičkovi» vinogradi z zidanicami in razdrobljena poljska razdelitev.

- NOVO MESTO ima okoli 20.000 prebivalcev. Slikovito mesto, nastalo na

okljuku Krke, se ponaša s stabilnim gospodarstvom, ki temelji na farmacevtski

in avtomobilski industriji (Krka, Revoz, Adria...). Podjetja si delovno silo zago-

tavljajo z dnevnimi migracijami širše Dolenjske in Bele krajine.

Pomembne

dejavnosti v mestu so še izobraževanje, zdravstvo, trgovina, kultura in uprava.

Gospodarsko stabilnost utrjuje tudi t.i. malo gospodarstvo in turizem (Dolenjske in Šmarješke Toplice, Otočec). Novo mesto vzpostavlja novo

univerzitetno in raziskovalno središče, ki bi pospešilo razvoj visoko tehnoloških panog, zajezilo »beg možganov« in omogočilo stalni gospodarski

napredek.

4. Bela krajina

je edinstvena med dinarskokraškimi pokrajinami. Večino pokrajine predstavlja nizek kraški Črnomaljski ravniki, ki ga na S in Z obdajajo pobočja Gorjancev, Kočevskega roga in Poljanske gore, na J in V pa jo zaključuje Kolpa. Posledica zaprtosti proti ostalim slovenskim pokrajinam in odprtosti proti Panonski nižini so posebne podnebne poteze (višje povprečne letne temperature), prometna izoliranost in svojstvena kultura (bele narodne noše, narečje). Pokrajina je zaradi gospodarske nerazvitosti v vseh obdobjih zaznamovalo izseljevanje. Edine svetle točke gospodarskega razvoja, ki je zaradi prometne odročnosti, slabe

izobrazbene sestave prebivalstva in »bega mladih možganov« močno omejen, so redka tuja vlaganja (tovarni podjetij Danfoss in Sun Roller Adriatica) in zaposlovanje v manjših novonastalih podjetjih. Ker belokranjska središča ČRNOMELJ, METLIKA in SEMIČ s slabo razvito tekstilno, kovinsko in elektro industrijo ne zagotavljajo zadostnega števila delovnih mest, socialni položaj prebivalcev rešujejo dnevne selitve v Novo mesto ali ohranjeno dopolnilno kmetijstvo, še posebej vinogradništvo. Domačini si obetajo boljše razvojne možnosti s turizmom in načrtovanim predorom pod Gorjanci, ki naj bi bolje prometno povezala Belo krajino z ostalimi pokrajinami Slovenije.

SUBPANONSKE POKRAJINE

- skrajni V in SV del Slovenije, več kot $\frac{1}{4}$ slovenskega ozemlja;
- brez izrazitih meja prehajajo iz predalpskih in dinarskokraških pokrajin v obrobje Panonske nižine;
- odprtost proti Panonski nižini;
- v povprečju najnižje slovenske pokrajine;
- izmenjavanje ravnin in gričevij

Ravnine so večinoma nasute s prodrom alpskih rek (Mure, Drave, Savinje in Save), v katerem so bogate zaloge podtalnice. Deli ravnin, ki prehajajo v gričevje, so veči-noma mokrotni, saj so manjše reke in potoki z gričevij nanесли pesek, melj in glino.

Gričevja gradijo usedline (laporji, peščenjaki) nekdanjega Panonskega morja, ki je v terciarju prekrivalo te pokrajine. Ker so usedline slabo odporne na zunanje preoblikovalne procese, so jih vodotoki znižali in razrezali v razgibane pokrajine položnih pobočij in širokih slemen. Le ponekod se nad gričevji dvigujejo višje apnenčaste, gozdnate vzpetine (npr. Boč, Donačka gora) in hribovja (zahodne Haloze, Kozjansko).

PODNEBJE:

zmerno celinsko - subpanonsko;

od pravega panonskega podnebja se loči po večji količini padavin in manj izrazitim temperaturnim nihanjem.

Podnebje je kljub čedalje pogostejšim sušam, ki naj bi bile posledica povečanega učinka tople grede in občasnim poletnim neurjem s točo, primerno za kmetijstvo.

KMETIJSTVO:

Najbolj kmetijske pokrajine v Sloveniji – ugodne danosti: obsežne ravnine, položna gričevja, podnebje z zadostno količino padavin in rodovitne prsti.

Značilna dvojnost kmetijskega razvoja:

1. majhne dopolnilne ali delno mešane kmetije z ostarelo delovno silo, ki ohranjajo tradicionalno samooskrbno usmeritev;
2. samo v kmetijstvo usmerjene kmetije, ki povečujejo posest, se modernizirajo, specializirajo in prilagajajo trgu.

Kmetijska usmeritev:

v poljedelstvo in živinorejo na ravninah ter v vinogradništvo in sadjarstvo na gričevju.

Intenzivno kmetijstvo prinaša negativne posledice: prevelika uporaba naravnih in umetnih gnojil in zaščitnih sredstev je prst ponekod že degradirana, reke (Ščavnica) zasičene z organskimi snovmi, podtalnica pa oporečna.

POSELITEV:

dvojnost v poselitvi in gospodarskem razvoju; ob Z robu vzdolž glavnih prometnic dela 5. evropskega koridorja, so prebivalstveni in razvojni procesi tekli v smeri močne koncentracije prebivalstva in različnih gospodarskih panog (Celjska kotlina, Slovenska Bistrica, Maribor), medtem ko so vzhodna, obmejna območja (Haloze, Goričko) depopulacijska, pretežno kmetijska in manj razvita.

Poselitev je v povprečju za $\frac{1}{4}$ višja od slov. povprečja. Najvišja je na kmetijsko ugodnih, a tudi precej urbaniziranih ravninah, povprečna na gričevju z razloženimi naselji, najnižja pa na gozdnih osamelcih, vzpetinah, hribovju in na gričih Goričkega.

TURIZEM:

Težišče slovenskega zdraviliškega turizma se je razvil ob vrelcih in vrtinah termalne in mineralne vode: Moravske toplice oz. Terme 3000, Radenci, Ptuj, Lendava, Banovci, Rogaška Slatina, Terme Olimia, Terme Čatež in predstavlja temelj nadaljnjega razvoja subpanonskih pokrajin.

1. Celjska kotlina

je kotlina ob srednjem toku Savinje in je s treh strani obdana s hribovji predalpskih pokrajin. Zato bi bila lahko umeščena med kotline predalpskih pokrajin, a jo zaradi odprtosti podnebnih vplivom ter gričevnato-ravninskega površja umeščamo k subpanonskim pokrajinam.

Prehodni značaj pokrajine se odraža v prometni odprtosti, ki jo z ločenima trasama izkoriščata el štajerske avtoceste in Južna železnica.

Zaradi suburbanizacije je še pred nekaj desetletji agrarna pokrajina izgubila agrarni značaj. Le še v okolici Žalca se ohranja tipična usmeritev v hmeljarstvo.

- CELJE leži na prednostni prometni osi regionalnega razvoja.

Gospodarski

potencial je naraščal premosorazmerno z rastjo prometnih tokov.

Po

osamosvojitvi, ko so neprilagojena industrija postopno propadala (Cinkarna,

EMO...), je Celju uspel hiter preobrat v postindustrijsko dobo.

Razlog je v

tem, da ni bil tako močno odvisen od svoje industrije.

2. Kozjansko in Obsotelje

Kozjansko je prehodna pokrajina z značilnostmi površja Vzhodnega predalpskega hribovja. To je tipična pokrajina praznjenja in deagrarizacije brez večjega zaposlitvenega središča. Hribovje se proti vzhodu zniža v pas gričevij vzdolž obmejne reke Sotle.

Obsotelje je prometno odmaknjen svet, ki ohranja tipičen agrarni izgled kulturne pokrajine. Poseben pečat mu dajeta dva zdraviliška kraja, Podčetrtak in Rogaška Slatina. Slednji ima poleg zdraviliške tudi bogato tradicijo steklarske obrti in industrije.

3. Spodnje Posavje (Vzhodna Krška kotlina, Krško in Bizeljsko gričevje in hribovje, Mirnska dolina in Senovsko podolje)

so najjužnejše subpanonske pokrajine.

Ravninski del, Vzhodna Krška kotlina, je sotočje Save, Krke in Sotle, ki so ravnino s svojimi nanosi tudi nasule. Ravnina je intenzivno kmetijsko obdelana, v sebi pa skriva enega najbolj ohranjenih nižinskih gozdov v Sloveniji – Krakovski gozd.

Severni obod ravnine, Krško in Bizeljsko gričevje in hribovje, je razgiban svet vinogradov z značilnimi zidanicami na prisojnih in gozdov na osojnih pobočjih, ki se proti S spusti v Senovsko podolje, proti Z pa v Mirensko dolino, dve netipični, prehodni subpanonski pokrajini na meji s Posavskim hribovjem.

- SEVNICA – tekstilna (Lisca) in obutvena (Kopitarna) industrija
- KRŠKO – JE Krško, papirna industrija (Vipap)
- BREŽICE se otepajo slabosti obmejnosti, ki je bila še pred desetletjem prednost in je privabljala številne hrvaške kupce.

Eno najuspešnejših podjetij Posavja so Terme Čatež, ki svoj razvoj gradi prav na obmejnosti, to je tudi na obisku gostov iz sosednje Hrvaške.

4. Dravsko-Ptujsko polje

je najgosteje poseljena subpanonska pokrajina, katere gostota za 4-krat presega slovensko povprečje. 80% prebivalstva živi v Mariboru, Ptuju, Ormožu, ostali v močno deagrariziranih oz. suburbaniziranih vaseh v bližini Maribora in Ptuja.

Prometno odprta ravnina omogoča dobre prometne povezav. V Pragerskem se od Južne železnice odcepi železniški krak proti Madžarski, ki je z vstopom Slovenije in Madžarske v EU tranzitno vse pomembnejša. Cestna povezava mimo Ptuja na jug proti Zagrebu bo verjetno do vstopa Hrvaške v EU ostala zapostavljena.

Dravsko-Ptujsko polje je tipična kmetijska pokrajina, kjer več kot 1/3 površja prekrivajo njive. Industrija se je na temelju obrti in prometnih povezav razvila v mestih, predvsem v Mariboru. Gospodarstvo pokrajine dopolnjujejo tri dravske elektrarne (Mariborski otok, Zlatoličje in Formin) in v zadnjih dveh desetletjih močneje razvite storitvene dejavnosti.

- PTUJ je ostal v senci Južne železnice in zato gospodarsko zaostal za

Mariborom. Razvil je oskrbovalno središče obsežnega kmetijskega zaledja.

Na kmetijsko pridelavo so se naslonili predelovalni obrati (vinska klet,

mlekarna, mesnopredelovalna industrija), vse bolj pa se razvijajo storitvene

dejavnosti, še posebej trgovina.

- MARIBOR je s slabimi 100.000 prebivalci drugo največje mesto v Sloveniji.

Nekdanji industrijski gigant (za slovenske razmere) po osamosvojitvi Slovenije močno spreminja zaposlitveno sestavo in zunanji izgled mesta. Neprilagojena industrija je ob vstopu v tržno gospodarstvo postopno propadala (Metalna, TAM, Marles...), delavci pa ostali brezposelni. Maribor se šele v zadnjih letih ponovno postavlja na noge.

5. Haloze

predstavljajo obmejno gričevje, na Z gozdnato se proti V, vzdolž državne meje, počasi znižujejo v vinogradniško gričevje. Zaradi prometnega zatišja, strmih plazovitih pobočij in slabe infrastrukturne opremljenosti so ena najmanj razvitih slovenskih pokrajin in zato že pol stoletja podvržena odseljevanju prebivalstva.

6. Dravinjske gorice

ležijo S od Haloz, na levem bregu Dravinje. Pokrajina valovitih gričev omogoča gostejšo poselitev, ki ima težišče v SLOVENSKI BISTRICI in SLOVENSKIH KONJICAH. Mesti sta največji naselji blizu avtoceste med Mariborom in Celjem. Tako svojo prehodnost s pridom gospodarsko izkoriščata. Obe imata pisano gospodarsko sestavo industrijskih in storitvenih podjetij. Preostali del goric je pretežno kmetijski in slabše razvit.

7. Slovenske gorice

so največja in najbolj tipična gričevnata subpanonska pokrajina. Gričevje se razteza med Dravo in Muro. Vmesni široki dolini Pesnice in Ščavnice so mokrotni, a meliorirani in omogočata poljedeljsko usmeritev. Značilnost gospodarsko sicer manj razvite pokrajine so z vinogradi posejana prisojna pobočja in po slemenih razložena naselja brez večjega središča (izjema je Lenart). Središča so na vznožju gričevja, npr. Ljutomer, Gornja Radgona, Maribor, Ptuj, Ormož. Vinogradniška posestva so velika (brez zidanic) in z vrhunskimi belimi vini izrazito tržno usmerjena. Vinogradniki pogosto dopolnjujejo svojo osnovno dejavnost s turizmom (vinske ceste, vinotoči). Tudi tu je prisotna močna deagrarizacija, ki je posledica neagrarnega zaposlovanja v omenjenih središčih, nizkega ali negativnega naravnega prirastka in staranja prebi-valstva.

8. Pomurje

(pokrajino ob Muri) delimo na ravnini na desnem bregu, Mursko in Apaško polje, ravnini na levem bregu, Ravensko in Dolinsko, ter gričevji Goričko in Lendavske gorice. Pokrajinam na levem bregu Mure pravimo **Prekmurje**.

Celoten ravninski del Pomurja, **Pomurska ravnina**, predstavlja najbolj poljedeljsko pokrajino Slovenije. Polja na obsežni ravnici z rodovitnimi prstmi pokrivajo slabo polovico površja. Nanje sta vezana tudi živinoreja in živilsko-predelovalna dejavnost, ki je poleg tekstilne industrije in zdraviliškega turizma ena od temeljev razvoja Pomurja.

Mura zaradi varovanja kmetijskih površin in obvodnega biotopa ostaja energetska neizkoriščena. Po vstopu Slovenije v EU se je močno povečal tranzitni pomen pokrajine (postala je del 5. koridorja). Na desnem bregu Mure sta glavni središči pokrajine, LJUTOMER in GORNJA RADGONA. Z vinskima kletema in radgonskim kmetijsko-živilskim sejmom predstavlja pomembno oporo kmetijstvu v okolici.

Goričko je najbolj SV pokrajina Slovenije. Zaobljena gričevnata pokrajina njiv, vinogradov in gozdov v zadnjih desetletjih močno spreminja svojo podobo. Zaradi močnega izseljevanja mladih ljudi pred desetletji in zdomstva je mnogo domačij in posesti začelo propadati, prebivalstvo pa je ostarelo. Danes se zaradi »spremenjenih« gospodarskih in političnih razmer dogaja obraten proces. Nekdanji izseljenci se vračajo in tako kot zdomci obnavljajo domačije ali gradijo nove. Pridružili so se jim tudi tujci, predvsem Angleži in delno Nizozemci. Ti po nizkih cenah kupujejo domačije in zemljo ter si ustvarjajo predvsem vikend hišice. Pri tem pa seveda trpi arhitekturna tradicija pokrajine.

Lendavske gorice so JV od Goričkega.

Mesto LENDAVALA ob vznožju goric je s sedeži izobraževalnih in kulturnih ustanov središče madžarske narodnostne manjšine. Lendava si s podjetjem Nafta kljub opustitvi črpalnic in rafinerije prizadeva obstati na energetskem trgu z novimi usmeritvami (npr. proizvodnja biodizla).

Priključitev in multikulturalnost Prekmurja

Leta 1920 je večina Prekmurja, ki je prej pripadal Ogrski, pripadlo takratni Kraljevini SHS. Prekmurci so se takrat po dolgih stoletjih upravno združili s slovenskim narodom. Le manjši del etničnega ozemlja (Porabje) je ostalo Madžarski. Obrobnost in obmejnost pokrajine in s tem zapostavljenost s strani centralnih oblasti, je Prekmurju pustila dolgoleten pečat nerazvitosti. Ta se kaže v nizkem BDP in visokem deležu kmečkega prebivalstva. Kljub vsemu se pokrajina, stisnjena med tri sosednje države ponaša z izjemno kulturno pestrostjo. To se odraža v dvojezičnosti ob madžarski meji, stavbni dediščini in ljudski kulturi pokrajine (glasba, običaji). Prekmurje je zaradi menjave političnih in cerkveno-upravnih meja naša najbolj multikulturalna pokrajina: ob meji živi okoli 5500 pripadnikov madžarske narodnostne manjšine, števila (neuradno okoli 3000) je tudi romska skupnost. Na Ravenskem in zahodnem Goričkem živijo evangeličani/protestanti (12.500).

- MURSKA SOBOTA je železniško povezavo z Madžarsko dobila šele l. 1907, s Slovenijo pa l. 1924, zato je bila ves čas v nekakšnem zaostanku v primerjavi drugimi mesti. Šele po II. sv. vojni, ko je takratna politika okrepila industrijska središča izven industrijskega polmeseca je navidezno nadomestila razvojni zaostanek. Murska Sobota vse od osamosvojitve živi v negotovosti za svoje delovno intenzivne industrijske obrate (npr. Mura). Veliko si obeta z izgradnjo nove avtoceste med Mariborom in madžarsko mejo.